

Temaredaktørernes forord

Krydsfeltet mellem sociologi og offentlig forvaltning

Af Anne Mette Møller og Morten Brænder

Dette særnummer sætter fokus på krydsfeltet mellem sociologi og offentlig forvaltning. Offentlig forvaltning kan karakteriseres som administrationens implementering af politiske beslutninger gennem distributionen af offentlige ydelser. Den offentlige sektor står i dag for 50 % af udgiftstrykket i Danmark, og den offentlige forvaltning, dens logikker og betydning bør alene af den grund udgøre et centralt genstandsfelt for enhver samfundsvidenskabelig disciplin. Bidraget går imidlertid også den anden vej, da der samtidig er væsentlige problemstillinger på spil inden for forvaltningen, som kan belyses ved inddragelse af forskellige samfundsvidenskabelige perspektiver, herunder også sociologiske. Der har således altid været inspiration at hente for sociologer i studiet af den offentlige forvaltning. Det nok mest berømte eksempel herpå er Max Webers karakteristik af bureaukratiet og den bureaukratiske rationalitet som en af det moderne samfunds forudsætninger.

Et sociologisk udgangspunkt kan bidrage til både instrumentelle studier af forvaltningen og til forståelsen af den offentlige forvaltnings betydning i et bredere perspektiv. På den ene side kan et sociologisk blik således hjælpe med at identificere, hvor den parlamentariske styringskæde "hopper af", og dermed give input til udviklingen af den administrative praksis. På den anden kan det rette fokus mod de socialt strukturerede tankemønstre eller rationalitetsformer, der ligger til grund for sådanne praksisser. Ydermere åbner sociologiske tilgange også for at rette fokus mod den konkrete sociale interaktion, hvor bureaukratiets, bureaukraternes og borgernes handlemønstre gøres til genstandsfelt, eller fokusere på, hvordan den offentlige forvaltning forandrer sig over tid.

I dette særnummer præsenterer vi tre artikler, der på forskellig vis belyser, hvordan studier af den offentlige forvaltning fortsat kan berige sociologien og omvendt. Artiklerne præsenterer vidt forskellige perspektiver og indgangsvinkler til den offentlige forvaltning og gør brug af forskellige teorier, metoder og datamateriale, men bidrager alle til at tegne et billede af den danske offentlige forvaltning, som den ser ud og opleves af forskellige aktører i dag, og centrale debatter, der knytter sig hertil, med fokus på borgernes rolle, medarbejdernes vilkår og befolkningens tillid til forvaltningen.

Den første artikel af Mette Bisgaard har titlen "Klienter og eksperter: borgernes dobbeltrolle i nutidens velfærdsarbejde" og lægger sig i forlængelse

af den gren af sociologisk forvaltningsforskning, der fokuserer på, hvad Järvinen, Larsen og Mortensen (2002) har betegnet som "det magtfulde møde mellem system og klient". Bisgaards artikel tager udgangspunkt i, at måden, nutidens velfærdsarbejde organiseres på, har ændret sig markant de seneste årtier og blandt andet indebærer en forventning om øget samarbejde og involvering af borgerne. De nye rammer skaber nye forventninger til mødet mellem borgere og stat – det gælder også for mødet mellem forældre og Familieretshuset, som er artiklens empiriske genstandsfelt. Gennem observationer af møder undersøger artiklen, hvordan borgerne i interaktionen med forvaltningen forhandler forskellige roller og argumenterer for, at borgerne i dag har en dobbeltrolle: På den ene side som klienter og modtagere af ekspertrådgivning og på den anden side som ansvarliggjorte eksperter i eget liv. Artiklen viser i forlængelse heraf, hvordan de strukturelle rammer for mødet har betydning for, hvordan borgerne kan handle og påvirke deres egen situation.

Den anden artikel i særnummeret, "Et arbejdsliv under pres? Socialrådgiveres arbejdsforhold i offentlige forvaltninger" er skrevet af Sofie Dencker-Larsen, Frank Cloyd Ebsen og Julia Salado-Rasmussen. Artiklen har form af en oversigtsartikel og sætter fokus på forholdene på "den anden side af bordet", nemlig socialrådgivernes arbejdsliv inden for rammerne af den offentlige forvaltning. Socialrådgivere er på mange måder den offentlige forvaltnings "ansigt" udadtil og udfylder en kerneopgave, hvor de ud fra individuelle hensyn skal vurdere og imødekomme borgernes behov for støtte og samtidig sikre, at reglerne overholdes, og lovgivningen implementeres som tilsigtet. Flere studier peger imidlertid på, at socialrådgivere har et presset arbejdsliv og arbejdsmiljø. Det kan medføre arbejdsrelateret stress og høj personaleomsætning, hvilket er problematisk både for den enkelte socialrådgiver og arbejdsplads og for de borgere, som har behov for støtte – og dermed for samfundet som sådan. Artiklen præsenterer en oversigt over socialrådgivernes aktuelle arbejdsforhold, herunder betydningen af socialrådgivernes status som semiprofession, der er underlagt en høj grad af styring. Dernæst præsenterer artiklen en række teoretiske perspektiver, der alle kan bidrage til at præcisere, hvori udfordringerne består, og dermed også pege på mulige løsninger.

Særnummerets tredje artikel er skrevet af Pernille Almlund og har titlen "Tillid til offentlig forvaltning – sociologisk afklaring". Tillid har igennem mange år været et centralt begreb for den offentlige forvaltning i Danmark såvel som andre lande. Tillid måles hyppigt med såkaldte tillidsbarometre, hvor befolkningen bliver spurgt, hvorvidt de har tillid til embedsværket, politikere, forvaltninger, andre borgere og så videre. I disse målinger ligger Danmark typisk i top, hvad angår befolkningens tillid til den offentlige forvaltning. Artiklen tager udgangspunkt i observationen af, at både opfattelsen af begrebet tillid, og hvad man har tillid til, ved nærmere eftersyn ser ud til at være omskiftelige størrelser – både i et empirisk og et teoretisk perspektiv. Artiklens

ærinde er på den baggrund at indkredse, hvad tillid kan siges at være, når det bruges som et betydningsfuldt begreb i – og for – den offentlige kommunikation og i den offentlige sektors interaktion med borgerne. Konkret anvendes Niklas Luhmanns begreb om tillid til at vise, hvordan sociologien kan bidrage til en afklaring af den offentlige forvaltnings forståelse og håndtering af tillid.

Efter de tre artikler følger først et Mindeord for Charlotte Bloch fra hendes kollegaer på Sociologisk Institut ved Københavns Universitet og dernæst to essays uden for dette nummers overordnede tema. Det første, "Mellem skuffelse og håb: sociologien om grøn omstilling under forandring?" er en redigeret udgave af Anders Bloks tale ved højtideligholdelse af Sociologistudiet på Aalborg Universitets 25-årsjubilæum i 2022. Essayet adresserer, hvordan sociologien og det sociologiske studie af vores omverden – af natur, miljø og klima – befinder sig udsættet mellem erkendelsen af, at denne omverden langsomt forvitres, og fordringen om i denne erkendelse at søge at gøre en forskel. I det andet essay, "Gribet af skønhed" viser Anette Stenslund, hvordan Chiara Piazzesi i *The Beauty Paradox: Femininity in the Age of Selfies* fra 2023 nok stiller en række centrale og meget væsentlige spørgsmål om skønhedens betydning og om udnyttelse heraf, men også efterlader det afgørende spørgsmål – om vi nødvendigvis skal komme skønhedsnormerne til livs? – ubesvaret. Endelig afsluttes dette nummer af *Tidsskriftet Dansk Sociologi* med en omtale af Aske Horneman Kragh Cryers ph.d.-afhandling ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, og med Line Kryger Aagaards anmeldelse af *Performative vendinger: Introduktion til nyere feministisk teori*.

Siden udgivelsen af 2024/1 er Bella Marckmand og Hans-Peter Y. Qvist trådt ud af redaktionen for at vie deres kræfter til andre opgaver. Til gengæld har redaktionen fået selskab af hele fem nye medlemmer, nemlig Cecilie Kolonda Moesby-Jensen, Sarah Alminde, Sofie Dencker-Larsen, Tine Fristrup, og Peter Abrahamson. En stor tak til Bella og Hans-Peter for deres bidrag til arbejdet med tidsskriftet og et varmt velkommen til alle de nye kræfter.

På redaktionens vegne ønskes alle God læselyst

